

מדינת ישראל
משרד החינוך
מנהל פדגוגי
אגף בכיר שירות
פסיכולוגי ייעוצי

אקלים כיתה בטוח ותומך במרחב המקוון

בתנאי למידה ושיח מרחוק לבתי הספר היסודיים

המונח "אקלים וניהול כיתה" מתאר את האווירה הלימודית, הרגשית והחברתית הנוצרת באינטראקציה בין המורה, התלמידים, החומר הנלמד ועוד. עבודה על קידום אקלים כיתתי בטוח ותומך, היא תהליך משמעותי ומתמשך הנעשה בהובלת איש החינוך במהלך השנה כולה. בימים אלה המרחב הכיתתי לפחות בחלקו, הנו מרחב וירטואלי וקיימות בו הזדמנויות לצד אתגרים.

המציאות הנוכחית אילצה את כולנו להתנהל במרחב המקוון וגם הכיתה מתנהלת במרחב הזה. נדמה כי בשבועות האחרונים גם במרחבים אלו ניתן וחשוב ליצר חוויה של מוגנות, שייכות ואכפתיות.

כיצד נקדם ונשמר אקלים כיתה חיובי בימים אלה? כיצד נהפוך את מפגש הלמידה המקוון למקום שמור ומוגן? כיצד ניצור קשר קרוב ומשמעותי עם התלמידים למרות המרחק הפיזי והמסך החוצץ בינינו לבינם?

לפני ואחרי השיעור:

1. **קשר מורה – תלמיד** – הקשר של המורה עם התלמידים נבנה לאורך השנה באמצעות שיח אישי וקבוצתי ובאמצעות פעולות יזומות להעמקת הקשר. בימים אלה יש הזדמנות להעמקת יחסי הקרבה והאכפתיות הן ברמת השיח הכיתתי/ קבוצתי והן ברמה האישית. כמו כן, חשוב לקיים **קשר עם ההורים ועם הבית** – כדי להגביר תחושת הקרבה, הדאגה וההתייחסות. מצב משברי יכול להיות לא פעם "זרז", לקידום יחסי קרבה ואכפתיות בקשר של המורה, התלמיד והורה.
2. **טיפוח הקשרים והיחסים בין התלמידים והגברת תחושת השייכות** - ההשקעה בבניית היחסים בין התלמידים בכיתה, אינה מפסיקה גם בעת הזו. דווקא עכשיו יש חשיבות לא פחות גדולה למקומן של מערכות היחסים, בפיתוח אמפתיה, התחשבות ונדיבות. תחושת שייכות וקשר עשויה להעניק לתלמיד תחושת נינוחות ומוגנות, להשפיע לטובה על רווחתו הנפשית ומכאן גם על התנהלותו הלימודית. ניתן להיעזר ברעיונות שיש בקבצים "רחוק הוא הקרוב החדש" בהתאמה לשלבי הגיל השונים.

-
3. **הגדרת כללי התנהגות בכיתה גם במרחב המקוון** – סדר וכללי התנהגות ידועים מראש תורמים לתחושת מוגנות וביטחון. חשוב לעשות שיח עם התלמידים על הכללים הנדרשים ולהגדיר בצורה ברורה מה הם. דרישה לפעילות לימודית שוטפת ולמילוי משימות ובזמן השיעור, הגדרת המיקרופונים על "השתק", קבלת רשות בסימון למורה ועוד. במסגרת כללי ההתנהגות חשוב להתייחס גם למצבים בהם אין עמידה בכללי ההתנהגות.
4. **שימוש בסמכות במרחב הלמידה המקוון** - סמכות המורה בכיתה מאפשרת קיום סדר, ציפיות ידועות מראש וכללי התנהגות מוסכמים. גם בלמידה המקוונת יש לכך חשיבות רבה שיכולה להוביל להתנהגות רצויה ומקובלת ויכולת להשיב את הסדר על כנו גם במקרים של התנהגות לא מתאימה.
5. **ניהול שיח רגשי** – בתקופה הזו יש משנה חשיבות לניהול שיח רגשי בכיתה כחלק קבוע ומתמשך בשיח עם התלמידים. שיח רגשי שעוסק במצב, שיח רגשי כחלק משיעורי "כישורי חיים" גם בעת הזו ושיח רגשי המתקיים גם כחלק מהלמידה של תחומי הדעת השונים. היכולת ללמידה תתאפשר כאשר לצד הדרישה ללמידה תתקיים הקשבה פעילה לצרכי התלמידים ושיח עמם על כך.
6. **תכנון הלמידה והשיעור** -הבנייה ברורה של תכנית השיעור, מטרותיו, מהלכיו והחומרים הנלווים לו, והגדרתם לאור המציאות הקיימת (שיעור מקוון, היעדר קרבה פיזית, הסחת דעות נוכח המצב ועוד) וכן התארגנות ייעודית ומקדימה עם תלמידים הזקוקים להתייחסות נפרדת, יכולים לסייע רבות להתנהלות תקינה של השיעור. תכנון מראש מאפשר למורה גמישות מבלי לחוות אובדן שליטה.
7. **היועצות במצבים של אלימות ופגיעה ברשת** – חוזר מנכ"ל "[אקלים חינוכי מיטבי והתמודדות מוסדות חינוך עם אירועי אלימות וסיכון](#)" מנחה כיצד יש לפעול במצבים של פגיעה מקוונת וניתן להיעזר בו במצבים אלה. בנוסף, מוקד 105 של המטה הלאומי להגנה על ילדים ברשת. בכל אירוע של פגיעה ברשת, מוזמנים לחייג ולקבל מענה.

במהלך השיעור:

- א. **שמרו על שיח מכבד** – פתחו את השיעור בתזכורת על כללי ההתנהגות המקובלים. הדגישו שזה למען כולם. עצרו כאשר מתקיים שיח שאינו עומד בכללים אלה ובקשו מהתלמידים לפעול בהתאם לכללים.
- ב. **צרו אווירה אמפתית בן התלמידים בכיתה** - בקשו מהם להקדיש זמן למחשבה על חברים שאינם בהכרח במעגל החברתי שלהם והקדישו תשומת לב לחוויה של בדידות חברתית. ניתן לעשות שימוש ב"רחוק זה הקרוב החדש" – פעילויות כישורי חיים ללמידה מרחוק: יסודי- [ממלכתי](#) / [בהתאמה לחברה החרדית](#) / [ערבית העבירו מסרים בנוי חוסן](#) – חשוב שהתלמידים יקבלו מסר של תקווה ושל מסוגלות. ניתן לעשות שימוש בסרטון מסרים בנוי חוסן- [ממלכתי](#) / [בהתאמה לחברה החרדית](#) ובחוברת "[כלי חוסן](#)" [למשפחה להתמודדות יעילה עם בהלת הקורונה](#) (שיתוף פעולה עם מרכז "חוסן" ע"ש כהן-הראיס).
- ד. **עשו שימוש בגבולות לצד יחסי קרבה ואכפתיות** - לצד המשאלה והרצון לקיים למידה מיטבית ויעילה, קיימים מצבים מאתגרים הדורשים התייחסות מיוחדת. כך לדוגמה במצבים בהם אין שיתוף פעולה, ניתן לעצור ולהשתיק (mute) תלמיד במהלך השידור ובמצבים מורכבים במיוחד אף להוציא תלמיד מהמפגש. חשוב לפעול מתוך ראיית הקשר עם התלמידים כתהליך רציף של השנה כולה, חשוב מאוד להפעיל שיקול דעת ולקיים היוועצות עם מנהלת ביה"ס, היועצת והצוות באשר להתנהלות הנדרשת במצבים של הפרת משמעת. בכל מקרה של הפרת משמעת חשוב לקיים שיח אישי עם התלמיד ובעת הצורך גם עם הוריו בדיוק כפי שאנו נוהגים במרחב הפיזי וכדי לאפשר המשך למידה וקשר.
- ה. **היו מודל לחיקוי לשיתוף ולאמפטיה עבור התלמידים שלכם** - תנו הזדמנות ומקום בשיעור ובכלל לכלל התלמידים ובתוך כך גם למי שהם שקטים בדרך כלל או פחות בולטים, הזמינו אותם לשאול אתכם שאלות בערוץ פרטי, מצאו את נקודות הכוח שלהם ובקשו מהם לתרום לעשייה הכיתתית. כך תנכיחו אותם בזירה החברתית ותהוו מודל לחיקוי עבור התלמידים שלכם.
- ו. **חבירה לתלמיד עם קשיי התנהגות ובניית ברית של אמון** – תלמידים בעלי קשיי התנהגות עשויים להיות בימים אלה בעלי קושי מיוחד. כבכל זמן וכעת במיוחד, קיימת חשיבות רבה לאופן בו מתנהל הקשר בין המורה לבין התלמיד עם קשיי ההתנהגות. פנייה אישית לתלמיד ולהוריו ופעולה של המורה מתוך אכפתיות ודאגה, דווקא בימים אלה, עשויים לאפשר יצירת קשר מסוג אחר ויצירת אמון.